

The conditions of vocationally important skills formation of the future specialists during their education at institutions of higher education on the basis of the modern pedagogic technologies use which are focused on the future vocational activity have been considered in the article.

Key words: web-quest, case-study, context education, problem education, project technologies of education.

УДК 378.15

Н.В. Калашнік
м. Вінниця, Україна

ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ СФОРМОВАНOSTІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ — МЕДИКІВ

Постановка проблеми. Актуальність проблеми формування міжкультурної комунікативної компетентності студентів-іноземців, які навчаються у нашій країні, пов'язана з низкою обставин — розвитком глобалізаційних процесів й суперечливим характером діалогу культур, розширенням міграційних процесів у всьому світі, які створили потребу у нових формах міжкультурної й міжетнічної взаємодії, а також із необхідністю оптимізації міжнаціональних відносин, потребою у системному осмисленні здатності різних соціокультурних суб'єктів до комунікації та її аналізу як цілісного соціокультурного явища.

У сучасних умовах посилюється значення розвитку ідеї міжкультурної освіти, і як її центрального моменту — підвищення рівня соціальної й культурної компетентності в освітньому середовищі. Особливо це значимо для студентів вузів соціальної спрямованості, а також медичних вузів, які у своїй майбутній професійній діяльності стикаються з різного роду комунікативними бар'єрами спілкування, які спричинені відмінностями у соціальному, політичному, етнічному, освітньому, релігійному відносінах суб'єктів спілкування. Особливо це стосується студентів-іноземців, які навчаються в нашій країні. Значимим фактором компетентності цих студентів виступає отримана ними якісна освіта, накопичений соціальний досвід, уміння професійно застосовувати знання на практиці. На регіональному рівні у вузах все більш усвідомлюється потреба у введенні регіонального компонента у програму освітніх курсів, які розкривали б особливості соціокультурного, етнорелігійного і політико-економічного буття регіону, де навчаються студенти-іноземці. Таким чином, у сучасній вищій медичній освіті актуалізується потреба у формуванні нового типу особистості студента, у тому числі студента-іноземця, який володіє необхідними знаннями і навичками ефективного спілкування, здатної ефективно вирішувати комунікативні бар'єри в умовах різноманітних міжкультурних контактів.

У сучасній вітчизняній науці актуалізується потреба у системному соціально-філософському, культурологічному та психолого-педагогічному дослідженні феномену міжкультурної комунікативної компетентності, визначенні її місця й ролі у процесі підготовки майбутніх студентів-іноземців у медичних університетах.

Аналіз останніх наукових джерел свідчить про те, що у сучасній педагогічній науці існують об'єктивні передумови для дослідження проблеми розвитку креативного мислення студентів вищого педагогічного закладу освіти.

Результати аналізу психолого-педагогічних праць свідчать про велику кількість наукових досліджень, присвячених питанням теорії та практики формування компетентності, в тому числі й комунікативної (Н. Бібік, Л. Морська, О. Овчарук, О. Пометун, А. Хуторської, С. Шишов). Проблемі вивчення теоретико-методологічного забезпечення навчання іноземних студентів присвячено праці Т. Дементьєвої, А. Нікітіна, О. Резван, О. Решетової, І. Родіонової, Н. Стеніної, А.-К. Тамєєма, Г. Шевчук тощо.

Проте залишається малодослідженою проблема формування комунікативної компетентності майбутніх лікарів-іноземців із огляду на допрофесійну підготовку, з

урахуванням вимог глобалізованої сучасної освіти та концептуальних засад підготовки фахівців, викладених у Болонській угоді.

Мета статті полягає у презентації результатів вивчення стану сформованості міжкультурної комунікативної компетентності іноземних студентів-медиків.

Виклад основного матеріалу. На констатувальному етапі дослідження була проведена попередня діагностика рівнів сформованості міжкультурної комунікативної компетентності іноземних студентів-медиків. При цьому ми користувалися основними принципами педагогічної діагностики: цілісність вивчення педагогічного явища; комплексне використання методів дослідження; об'єктивність; єдність навчання і виховання; одночасне вивчення колективу й особистості; вивчення явища у його зміні, розвитку.

Для пізнання психологічних особливостей студентів-іноземців, про характер і рівень їх знань, інтересів, мотивів дій, ми використовували бесіди як метод педагогічного дослідження. Метод опитування використовувався у таких формах, як інтерв'ю (усне опитування), анкетування (письмове опитування), тестування (із стандартними формами оцінки результатів дослідження), а також соціометрію, яка дає можливість виявляти міжособистісні стосунки в групі людей.

Були також використані: тести досягнень для визначення рівня сформованості конкретних знань, умінь і навичок; тести інтелекту для визначення рівня розвитку індивіда і виявлення особливостей структури його інтелекту; тести особистості (індивідуальні тести) для оцінювання емоційно-вольових компонентів психічної діяльності — відносин (в тому числі міжособистісних), мотивації, інтересів, емоцій, а також особливостей поведінки індивіда в певних ситуаціях.

Для визначення сформованості мовно-культурної компетентності студентів-іноземців (за трьома показниками: I показник — синтез знань про рідну культуру та культуру країни, де я навчаюся; II показник — мовно-культурна грамотність; III показник — знання про міжкультурні взаємовідносини) ми користувалися авторськими тестами досягнень і результатами написання контрольних робіт. Складені автором у відповідності до експериментальної програми. Результати тестового контролю наводимо у таблиці 1. Для зручності ми високий рівень позначили цифрою 4; достатній — цифрою 3; середній — цифрою 2; низький — цифрою 1.

Таблиця 1

Рівні сформованості мовно-культурного критерію майбутніх медиків-іноземців

Групи	Рівні (дані у відсотках)											
	I показник				II показник				III показник			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
КГ	36	48	12	4	34	44	14	8	29	45	22	4
ЕГ	41	46	10	3	39	45	12	4	32	46	20	2

Бачимо, що в обох групах переважає досить низький відсоток сформованості мовно-культурної компетенції. Студенти-іноземці досить мало знають про Україну, її історію, культуру, традиції, фольклор. Також вони слабко орієнтуються у державному устрої країни, в яку приїхали навчатися. Що стосується мовно-культурної грамотності, то, як бачимо із таблиці, студенти обох груп мають досить низький рівень знань із української мови.

Для діагностики сформованості особистісно-мотиваційного критерію майбутніх лікарів-іноземців ми використовували психологічні тести. З їх допомогою ми оцінювали такі якості, як мотивація до успіху, толерантність у спілкуванні, емпатію, рефлексію.

Тестування на визначення мотивації майбутніх лікарів до успіху проводилося в усіх контрольних та експериментальних групах. Результати представлені в таблиці 2.

Окреме місце у формуванні міжкультурної комунікативної компетентності медиків-іноземців належить готовність їх до майбутньої професійної діяльності.

З'ясування комунікативної компетентності майбутніх лікарів-іноземців проводилося за

допомогою наступних методик:

1. Тест-опитувальник комунікативних і організаторських здібностей (автор Ю. Федоришен).
2. Тест комунікативних умінь (автор Л. Міхальсон).
3. Методика діагностики комунікативної соціальної компетентності [1].

Таблиця 2

Рівні мотивації до успіху в майбутніх лікарів-іноземців

Групи	Рівні мотивації (дані у відсотках)		
	Сильна мотивація	Середня мотивація	Слабка мотивація
КГ	27	25	48
ЕГ	56	41	15

Рівень розвитку комунікативних і організаторських здібностей у студентів медиків-іноземців, встановлений за допомогою названих методик, виявився наступним (таблиця 3)

Таблиця 3

Оцінка сформованості комунікативних і організаторських здібностей студентів-медиків

Групи	5		4		3		2		1	
	n_i	%	n_i	%	n_i	%	n_i	%	n_i	%
КГ	7	15,5	8	17,8	6	13,3	9	20	15	33,4
ЕГ	4	8,5	9	19,1	10	12,3	8	17	16	43,1

Бачимо, що у студентів ЕГ оцінку 5 отримали 4 чоловіка (8,5 %); оцінку 4 — 9 чоловік (19,1 %); оцінку 3 — 10 чоловік (12,3 %); оцінку 2 — 8 чоловік (17 %); оцінку 1 — 16 чоловік (43,1 %).

В КГ оцінка 5 у 7 студентів (15,5 %); оцінка 4 — у 8 студентів (17,8 %); оцінка 3 — у 6 студентів (13,3 %); оцінка 2 — у 9 студентів (20 %); оцінка 1 — у 15 студентів (33,4 %).

У відповідності з результатами можна говорити, що в ЕГ і в КГ найбільша кількість студентів має низький рівень сформованості КОЗ. Досліджуваних із високим рівнем в обох групах виявилось небагато.

Порівнюючи середні бали в КГ та в ЕГ бачимо, що у студентів обох груп рівень комунікативних і організаторських здібностей є нижче середнього, тобто ці здібності у студентів обох груп є малорозвинені й потребують розвитку.

Кількість студентів і відсоток із переважними показниками «агресивність», «компетентність» та «залежність» представлені в таблиці 4.

Таблиця 4

Показники залежності, компетентності та агресивності у студентів-іноземців

Групи	Залежність		Компетентність		Агресивність	
	n_i	%	n_i	%	n_i	%
КГ	6	13,3	18	40	21	46,7
ЕГ	14	29,8	15	31,2	18	37,5

З методики діагностики комунікативних вмінь серед студентів виявлені наступні показники.

В КГ переважає залежність у спілкуванні у 6 чоловік (13,3 %); агресивність — у 21 чоловіка (46,7 %); компетентність — у 18 чоловік (40 %).

В експериментальній групі залежність виявлена у 14 студентів (29,8 %); агресивність — у 18 студентів (37,6 %); компетентність — у 15 студентів (31,9 %).

Таким чином, в КГ більшість студентів використовують агресивні способи спілкування, також більша частина з них проявляє компетентність у спілкуванні. Серед студентів цієї групи лише незначна частина віддає перевагу залежній стратегії спілкування.

В ЕГ результати розподілилися рівномірно між переважанням у спілкуванні всіх трьох показників.

Методика діагностики комунікативної соціальної компетентності (КСК) [1]. Дана методика призначена для отримання більш повного уявлення про особистість, складання імовірнісного прогнозу успішності її професійної діяльності. Опитувальник містить 100 стверджень, розміщених в циклічному порядку, для забезпечення зручності відліку за допомогою трафарета. Для кожного питання передбачено три альтернативних відповіді. Методика розрахована на вивчення окремих особистісних факторів у осіб із середньою та вищою освітою.

За результатами дослідження комунікативної і соціальної компетентності в контрольній і експериментальній групі можна зробити наступні висновки.

Переважає більшість студентів КГ і ЕГ володіють середнім рівнем розвитку КСК по фактору А. Це означає, що студенти в цілому не володіють легкістю та відкритістю у спілкуванні. Відкритими, легкими, такими, що прагнуть спілкування як в КГ, так і в ЕГ володіє значно менший відсоток студентів. Необхідно відзначити, що серед студентів є і такі, яких можна назвати нетовариськими, замкненими (їх також невеликий відсоток).

Переважний відсоток студентів КГ та ЕГ володіють середнім рівнем вираження КСК за фактором В. Це означає, що студентів в цілому не можна назвати уважними у спілкуванні, вони не відрізняються кмітливостю та логічним мисленням у взаємовідносинах. Необхідно відзначити, що в ЕГ виявлено великий відсоток студентів із максимально високим рівнем вираження фактора В, що означає, що саме ці студенти у спілкуванні використовують логічне мислення, кмітливостю, уважність до співрозмовника.

Максимально високий рівень емоційної стійкості найбільш характерним є для студентів КГ. В ЕГ переважає відсоток студентів з переважним вираженням фактора і середній рівень. Такі результати вказують на те, що студенти КГ більш емоційно стійкі та спокійні. Для студентів ЕГ трохи більш характерна емоційна нестійкість, мінливість, спокуса піддаватися почуттям.

За фактором Д в КГ виявлено в основному середній рівень і переважне вираження фактору Д. На відміну від цього, в ЕГ результати більш різноманітні: є досліджувані з дуже високим і з низьким рівнем КСК по фактору Д. Таким чином, в цілому студенти КГ володіють середнім і підвищеним рівнем життєрадісності, безпечності і веселості. А серед студентів ЕГ є дуже життєрадісні, безпечні і веселі і є мовчазні й серйозні.

Серед студентів КГ виявлено високий рівень, переважання фактору і середній рівень розвитку КСК по фактору К. У студентів ЕГ виявлені показники в усіх рівнях, але переважна більшість володіє середнім рівнем вираження фактора К це означає, що студенти КГ, в порівнянні зі студентами ЕГ, більш чуттєві, частіше тягнуться до інших, володіють більш художнім типом мислення. На відміну від цього, студенти ЕГ значно частіше покладаються на себе, більш реалістичні та раціональні.

За фактором М в КГ трохи більше досліджуваних показали середній рівень розвитку, в ЕГ більший відсоток володіє переважним вираженням фактора. У зв'язку з цим можна стверджувати, що студенти КГ більш залежні від групи, більш конформні, частіше слідує за суспільною думкою. А студенти ЕГ більш незалежні й орієнтовані на себе.

За фактором Н в КГ явна більшість студентів виявилась у групі з переважним вираженням фактора. В ЕГ результати більш різноманітні, є студенти із високим, середнім, низьким рівнем і переважним вираженням фактора. Відповідно можна зробити висновок, що студенти в КГ більш схильні контролювати себе, більш схильні підлягати правилам. А серед студентів ЕГ є такі, котрі схильні контролювати себе, вміють слідувати правилам, але є й такі, кого можна назвати імпульсивними, неорганізованими.

На констатувальному етапі дослідно-експериментальної роботи було проведено

опитування студентів-іноземців з метою виявлення їхньої задоволеності власною комунікативною підготовкою та її значущості в майбутній професійній діяльності. Для цього використовувався опитувальник «Задоволеність власною комунікативною підготовкою та орієнтованість на її вдосконалення». Результат обробки даного тесту показав досить низький рівень задоволеності власною комунікативною компетентністю та її значущості для майбутньої професійної діяльності, причому коефіцієнт задоволеності власною комунікативною підготовкою склав 0,3, а коефіцієнт орієнтованості на її самовдосконалення — 0,6.

На даному етапі також визначався рівень комунікативної підготовки майбутнього лікаря на основі самооцінки та експертної оцінки, в якому твердження поділялися на три категорії, кожна з яких відповідала галузі професійно-орієнтованого простору комунікативної компетентності майбутнього лікаря. В результаті обробки отриманих даних були отримані наступні результати: в галузі пізнавального спілкування високий рівень комунікативної підготовки спостерігався у 15 % студентів, середній рівень — у 28 % студентів, низький рівень — у 57 % студентів. В галузі експресивного спілкування високий рівень комунікативної компетентності був виявлений у 16 % студентів, середній — у 40 %, низький — у 44 %. В галузі ритуального спілкування високий рівень спостерігався у 21 %, середній — 31,4 %, низький — 47,6 %.

Підсумовуючи усі вищевикладені результати, загальний рівень сформованості міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх лікарів-іноземців представимо у таблиці 5.

Таблиця 5

**Рівні сформованості міжкультурної компетентності
у студентів-іноземців медичного університету до експерименту**

Групи	Рівні							
	Високий (1)		Достатній (2)		Середній (3)		Низький (4)	
	n_i	%	n_i	%	n_i	%	n_i	%
КГ(45 чол.)	4	8,9	8	17,8	12	26,7	21	46,6
ЕГ(47 чол.)	3	6,4	5	10,6	14	29,8	25	53,2

Із таблиці бачимо, що в обох групах і контрольній і експериментальній переважає низький рівень сформованості міжкультурної комунікативної компетентності. Групи майже однакові.

Перевіримо це, скориставшись критерієм однорідності χ^2 , так як у нас експериментальні дані зібрано і розподілено за порядковою шкалою вимірювань. Висувається нульова гіпотеза про те, що істотних відмінностей в рівнях сформованості міжкультурної комунікативної компетентності в контрольній та експериментальній групах немає.

Для наочності зобразимо результати діагностики за допомогою полігонів частот (рис. 1.).

У результаті проведеного констатувального експерименту бачимо, що студенти обох груп і контрольної, і експериментальної мають досить низький рівень сформованості усіх компонентів міжкультурної комунікативної компетентності. Це дало підстави для створення і впровадження в навчальний процес навчання іноземних студентів-медиків моделі формування міжкультурної комунікативної компетентності.

Висновки. Вивчення й аналіз сформованості структурних компонентів міжкультурної комунікативної компетентності (МКК) у студентів-іноземців ВНЗ показало наступне: всі структурні компоненти МКК були сформовані недостатньо, знаходилися на низькому рівні, особливо комунікативні та організаторські здібності; тенденція розвитку МКК від першого до п'ятого курсу проявлялась незначно; традиційний процес навчання у ВНЗ не дає ефективних результатів формування МКК майбутніх лікарів-іноземців.

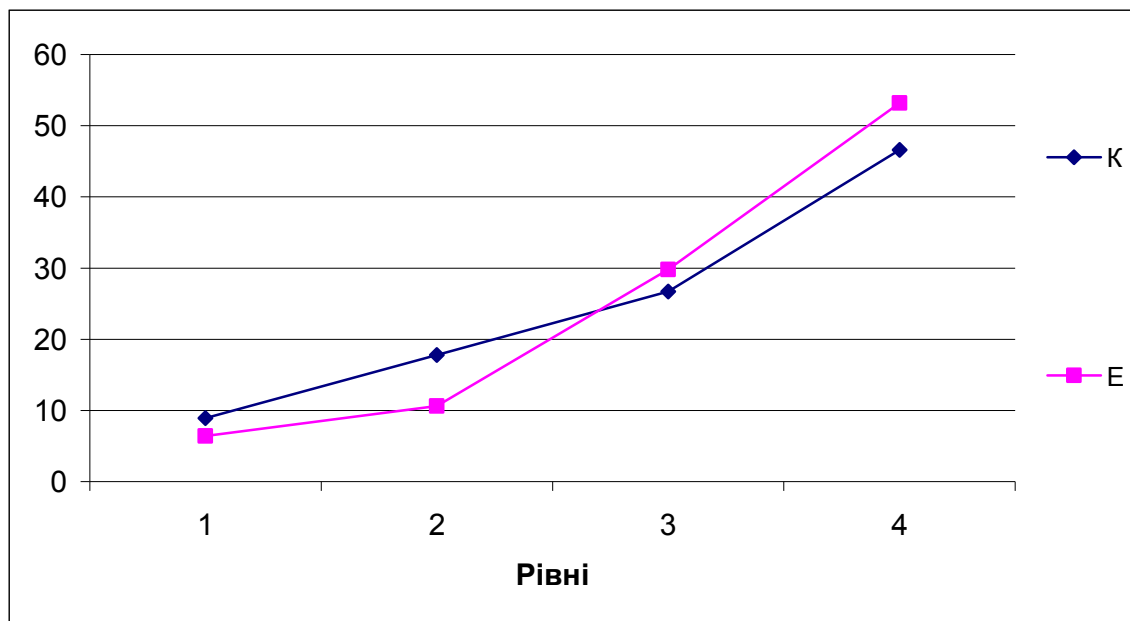

Рис.1. Динаміка рівнів сформованості міжкультурної комунікативної компетентності в КГ та ЕГ до експерименту

Література:

1. Пугачев В.П. Тесты, деловые игры, тренинги в управлении персоналом: Учебник для студентов вуза. — М.: Аспект Пресс, 2003. — 285 с.

У статті представлена характеристика стану сформованості міжкультурної комунікативної компетентності іноземних студентів-медиків.

Ключові слова: міжкультурна компетентність, міжкультурна комунікативна компетентність, іноземні студенти-медики.

В статье представлена характеристика состояния сформированности межкультурной коммуникативной компетентности иностранных студентов-медиков.

Ключевые слова: межкультурная компетентность, межкультурная коммуникативная компетентность, иностранные студенты-медики.

The article gives the characteristics of the state of formation of intercultural communicative competence of the foreign medical students.

Keywords: intercultural competence, intercultural communicative competence, foreign medical students.